

A METEOR-BARLANG FELTÁRÁSA

1911-ben szállt ki először expedíció az Alsó-hegyre. Azóta sokan megfordultak ott, sokan tanulmányozták a fennsík zombolyait, víznyelőit és a hegy lábánál fakadó forrásokat, de mindezek összefüggését, vagyis az Alsó-hegy belsejében kialakult térbeli hidrográfiai rendszert eddig nem sikerült felderíteni.

Ez az izgalmasan érdekes probléma már 1957 tavaszán megragadta figyelmemet, midőn első ízben ismerkedtem az Alsóhegy karsztjelenségeivel. Azóta több expedíciót vezettem erre a területre és így évről-évre gyűltek az adatok, megfigyelések.

Ezek értékelése során kitűnt, hogy az Alsó-hegynek mind az északi, tornavölgyi, mind pedig a déli, bódvavölgyi lábánál bővizű karsztforrások fakadnak, tehát fel kell tételeznünk a fennsík belsejében egy nagyjából kelet–nyugati irányú földalatti vízválasztót, mely kb. az országhatár alatt húzódhat valahol. Az ettől délre eső, tehát magyarországi terület több önálló térbeli hidrográfiai rendszert foglal magában, melyeknek végpontját egy-egy karsztforrás jelzi. Ezek a rendszerek egymást nem keresztezik, térbelileg elhatárolhatók, de elhatárolhatók felszíni vízgyűjtő területeik is.

Az eddig ismert vízenyelők közül 1959. évi expedíciónk során a bábavölgyi 2. sz. nyelőt (Bábavölgyi-cseppkőbarlang) megfestve kimutattuk összefüggését a Borz-forrással, a bükk-lapai víznyelőbe öntött festék pedig a Szénhely-forrásban jelentkezett. Ezek a festések meghatározzák egy sor más nyelő hovatarozását is, illetve kizárják egy Bódvaszilastól keletre fakadó forrás rendszeréhez való tartozásukat.

A rendelkezésre álló adatok tehát nem adnak magyarázatot a legnagyobb bódvavölgyi karsztforrások (Vecsem-, Pasnyag-, Kastélykerti-forrás) vízgyűjtő területére és arra, hogy milyen úton jut el az óriási töbrökkel és mély zombolyokkal tagozott hatalmas karszt-fennsíkra lehulló rengeteg csapadékvíz a bővizű és nagy vízhozam-ingadozást mutató hegylábi forrásokhoz, melyek néha igen gyorsan reagálnak egy-egy nagyméretű felszíni csapadékra. A források ez utóbbi említett tulajdonságai arra engednek következtetni, hogy víz utánpótlásukat nemcsak beszivárgás útján kapják, hanem víznyelőkön keresztül is. De a már ismert víznyelők jó részének más hidrográfiai rendszerekhez való tartozását megállapítottuk, tehát fel kellett tételeznem más, az eddig ismertektől keletre fekvő, előttünk és a szakirodalomban még ismeretlen víznyelő létezését is, melyek már a Vecsem- és a Pasnyag-forrás rendszeréhez tartoznak.

Erre engedtek következtetni a geológiai megfigyelések is, melyek a zömében középtriász mészkőből felépített fennsík déli olda-

lában homokkő és agyagpala rétegek felszínre bukkanását jelzik. A nem karsztos területek határán víznyelőkkel számolhatunk, melyeknek pontos helyére vonatkozólag a domborzati viszonyokból vontam le következtetéseket.

Ezen megfontolások alapján munkatérképen megjelöltem azokat a pontokat, illetve körzeteket, ahol eddig általunk még nem ismert víznyelőket feltételezhettem. Ez év tavaszán terepbejárás keretében felkerestem munkatársaimmal a kijelölt pontokat. A tények igazolták számításaimat és feltevéseimet. Tíz, eddig ismeretlen víznyelőre bukkantunk, köztük néhány nagy kapacitású, jól fejlett nyelőre is. A nyelőket több szempontból értékeltem, végül kijelöltem azt a kettőt, melyeket a földalatti hidrográfiai rendszerbe való behatolás szempontjából a legtöbbet ígérőnek ítéltam. Ezek mellé telepítettem azután a Vörös Meteor Barlangkutató Szakosztály nyári expedíciójának egyik kutató-táborát.

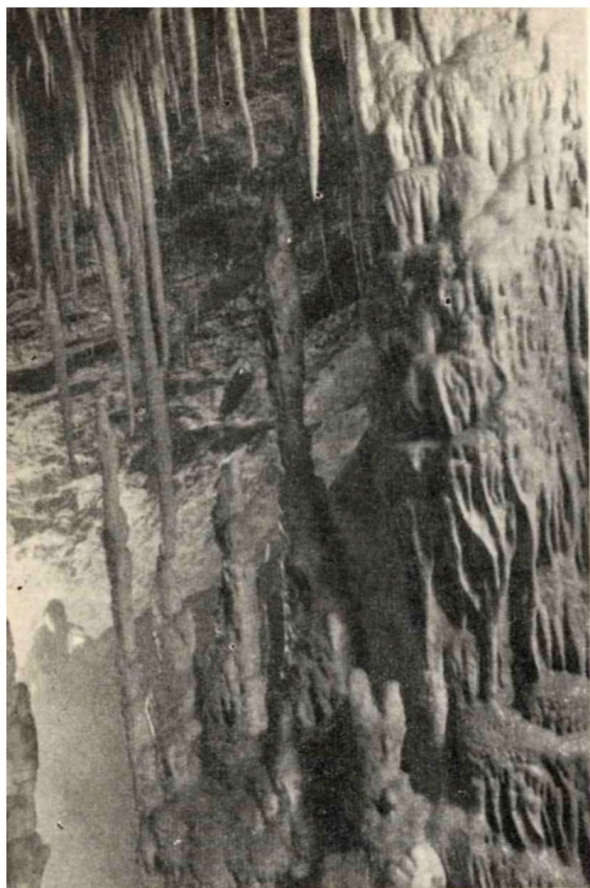
A sorshúzással eldöntött munkahely-választás eredményeképpen a Kisvizestöbri-víznyelőben a Frojimovics Gábor, Kovács György, Kozák Irén, Müller Ernő összeállítású brigád, a Nagyvizestöbri-víznyelőben a Kenézli László, Sárjai László, Varju Elek, Walkowszky Attila összetételű brigád állt munkába.

A bontás augusztus 6-án eredményre vezetett: egyhetes kemény munkával sikerült a Kisvizestöbri-víznyelő torkát elzáró hatalmas kötömbök közti hézagokból a kisebb-nagyobb köveket, kavicsokat, agyagot és egyéb hordalékot kibontva szűk utat törni, melyen át Frojimovics Gábor és Kovács György elsőként hatoltak be a földalatti járatrendszerbe, egészen addig, míg egy tíz métert meghaladó mélységű akna a továbbjutást el nem zárta.

A következő napokban a nagyvizestöbri brigád is csatlakozott és hágcsók beszerelésével, egyesült erővel sikerült a barlang további részét is feltárni.

Az eddig mintegy fél km hosszan feltárt barlang valószínűleg több km hosszan kanyarog az Alsóhegy mélyében és a földalatti vizeket a hegy lábánál fakadó valamelyik bővizű forrásba — talán a Vecsem-forrásba — vezeti le.

A víznyelő torkát elzáró hatalmas sziklatömbök között bontott szűk nyíláson becsúszva, kúszva kell haladnunk néhány métert. Kis üregbe jutunk, ahonnan hét méteres kötélereszkedéssel tágasabb, omladékos járatba érünk. Innen a sziklatömbökön kapaszkodva, néhol egy-egy szükületen átbújva haladunk gyors ereszkedéssel a kelet—délkelet irányú folyosóban. Mintegy száz méter után feltűnik az első nagyobb cseppkőképződmények, ugyanakkor jobbról oldalág csatlakozik folyosónkba, melyben itt már kis erecskét alkotva

Részlet a Titánok-csarnokából
(Magyari Gábor felv.)

csörgedezik a mennyezetről csöpögő és a falakról szivárgó víz.

Gazdagon cseppköves szakasz következik ezután, majd hirtelen eséssel tizenkét m mélységben tűnik el a patak vize. A tágas függőleges aknában hágcson ereszkedünk le. Rövid vízszintes folyosó után négy m függőleges ereszkedés, majd röviddel utána újabb tíz méteres akna következik. A hágcso aljáról tágas terembe lépünk, melynek távoli részeibe nem hatol el karbid-lámpánk fénye. A Titánok-csarnokába jutottunk, melyet (miként az egész barlangot) még nem mértek fel e sorok írásakor felfedezői. Hosszát mintegy száz méterre becsülhetjük, így Magyarország egyik legnagyobb barlangterme. Óvatosan kell benne haladnunk, mert a hatalmas omladék-hegyek között tíz-húsz méter mélységű szakadékok tátonganak, így egy vigyázatlan lépés végzetes balesetet okozhat.

A hágcstól jobbra elindulva páratlan gazdagságú cseppkő-paradicsomba jutunk, ahol hófehér cseppkőoszlopok erdejében, cseppkő-medencékben kékesen csillogó vízü kristálytavacszkákon villan meg a karbidlámpa fénye. A tavacszkákban igazgyöngyök és kristályvirágok formájában vált ki a mész. Óvatosan haladunk át a cseppkő-paradicsom változatos képződményei között, majd hirtelen egészen

más jellegű vidékre érünk. Egy ősi omlás itt maga alá temette a cseppkő-csodákat, de az omlás után kialakult új mennyezeten új kristály-csodák jelentek meg: görbe cseppkövek ezrei kunkorodnak minden irányban.

A mély szakadékok szélén továbbhaladva a Titánok-csarnoka újabb arcával ismerkedünk meg: karcsú, magas pálmafákhoz, vagy trópusi kaktuszokhoz hasonló finomművű oszlopok nyúlnak a magasba, fölöttük mélyen lenyúló, hosszú és gazdagon redőzött cseppkő-zászlók és függönyök egész sora. A következő szakaszon hófehér gipsz-kristályok tömege borul, mint a frissen hullott hó, lehetővé téve, laza rétegben a sziklákra.

A terem közepe felé fordulva ismerkedünk meg a csarnok névadóival, a valóban titáni méretű oszlop-óriásokkal, melyek mintha alátámasztanák a távoli sötétben fölének boruló sziklamennyezetet. A hatalmas oszlopok között óriási kiterjedésű mésztufa lejtők csillogó kristály-csipkái vonják magukra a figyelmet. Az óriási méretek és a lenyűgöző szépség mellett ebben a barlangban a természet kinceseinek szűzi érintetlensége ragadja meg leginkább a szemlélőt.

Az eddig, mintegy fél kilométer hosszúságban megismert barlangrendszer folytatását egyrészt a földalatti patakot követve, másrészt a Titánok-csarnoka legmélyebb szakadékaiba leereszkedve igyeksenek feltárni a kutatók, ez idő szerint a bejárattól számított kb. 110–120 m mélységben.

Augusztus 13-án hajnalban a Titánok-csarnokának mélypontján megfestettük a barlang patakjának vizét másfél kilogramm fluoresceinnel. A számításba jöhető forrásokat augusztus 20-ig, kutatótáborunk bontásáig rendszeresen figyeltük, de a megfestett víz addig sehol sem jelentkezett. Az ezévi nyári szárazság miatti csekély vízhozamra tekintettel ez nem volt meglepő. A bódvaszilasi erdészet közlése szerint a festett víz jelentkezését azóta sem észlelték. Minthogy azonban az erdészet rendszeres megfigyeléseket nem végzett, ezen negatív adatnak nincs különösebb jelentősége.

A különböző szempontok figyelembevételével legvalószínűbbnek barlangunknak a Vecsem-forrással való összefüggése látszik, de biztosat természetesen csak a további vizsgálatok nyomán mondhatunk. Ha a Vecsem-forrással való összefüggést tételezzük fel, akkor a nyelőtől légvonalban 1700 m távolságra és 230 m-rel a nyelő szintje alatt fakadó forrásra tekintettel kb. három km hosszú főággal számolhatunk, melynek a Titánok-csarnokát közvetlenül követő szakasza még mintegy 60–80 m szintet lead, hogy aztán enyhe lejtéssel ereszkedjen a forrás felé. A főágba balról, észak felől oldalágak becsatlakozására számíthatunk, melyek feltehetően mélyen benyúlnak a fenszík hatalmas töbrei és zombolyai alá.

Ha ilyen oldalágakat valóban találunk további feltáró kutatásaink során, és ezek méretei olyanok lennének, hogy rajtuk keresztül sikerülne behatolnunk mélyen a fennsík alá, akkor a nagy töbrök és mély zsombolyok genetikájára és a hidrográfiai rendszerben játszott szerepükre vonatkozólag rendkívül érdekes megfigyeléseket tehetnénk.

Kutatómunkánk következő lépéseit ez idő szerint a már feltárt szakasz pontos felmérése és sokoldalú vizsgálata, a barlangi patak vizét felszínre hozó forrás biztos megállapítása és a barlang további feltárása képezi.

IRODALOM

- BALAZS DÉNES:** Összefoglaló beszámoló a Kinizsi b-gkut. csop. 1957. aug. vecsembükki b-gkut. expedíciójáról. Sokszorosított kézirat. 1957.
- DÉNES GYÖRGY:** Felszíni Türaútvonalak részletes kalauza. Aggtelek és vidéke útkalauz. 1957.
- DÉNES GYÖRGY:** Beszámoló a Vörös Meteor B-gkut. Csop. 1959. évi munkájáról. Karszt- és B-gkut. Táj. 1960. január-február.
- DÉNES GYÖRGY:** Új természeti kincsünk: a Meteor-barlang. Magyar Ifjúság. 1961. aug. 26.
- JAKUCS LÁSZLÓ:** Aggtelek és környéke útkalauza. 1961.
- KESSLER HUBERT:** A Vecsembükki- és az Almás-zsombolyok első sikeres bemászása. Túristaság és Alpinizmus, 1927.
- LANG SÁNDOR:** Karszthidrológiai megfigyelések a Gömör-Tornai karsztban. Hidrológiai Közl. 1943.
- STRÜMPL GÁBOR:** A Gömör-Tornai Karszt hidrológiája. Hidrológiai Közl. 1923.

Die Erschliessung der Meteor-Höhle

Von dr. Dénes György

Im Nord-Borsoder Karstgebiet (Nordungarn), am Berge Alsóhegy, in der Umgebung der Ortschaft Bodvaszilás, führt der Verfasser seit fünf Jahren Forschungen für die Erkundung des räumlichen hydrographischen Systems des 60 km² grossen Karstplateaus durch. Seitens Untersuchungen zufolge gelangte im August 1961 die unter seine Leitung stehende Höhlenforscher-Gruppe „Vörös Meteor“, mittels Freilegung eines Schlingers, in den ersten Abschnitt eines grossen Höhlensystems. Die Forscher haben bisher die neue, Meteor-Höhle genannte Höhle in einer Länge von ungefähr 0,5 km und bis zur 110—120 m Tiefe aufgeschlossen, wobei die gegenwärtige Endpunkt der Höhle einen an Tropfsteinbildungen äusserst reichen, cca hundert m langen, mächtigen Saal darstellt. Für die weitere Erkundung des nach der Annahme des Verfassers mehrere km langen Höhlensystems wird in 1962 eine neue Expedition organisiert.

*Részlet a Titánok-csarnokából
(Magyar Gábor felv.)*

Вскрытие пещеры Meteor

Д-р Денеш Дьёрдь

Автор на горе Альшсхедь, близ села Бодвасилаш в североборшодской карстовой области (Северная Венгрия) уже 5 лет подряд проводит исследования для разведки пространственного гидрографического режима карстового плато, занимающего около 60 км² площади. В результате его исследований в августе 1961 года спелеологическая группа „Красный Meteor“, которой он же руководит, путем пробития одного водопоглотителя, пробралась в начальный участок крупной пещерной системы. До сих пор исследователи, пещеру, названную временно „пещерой Meteor“, вскрыли до глубины в 110—120 м и в длину до 0,5 км. Конечный пункт пещеры представляет в настоящее время крупный зал около 100 м длины, очень богатый сталактитами. В 1962 году будут организовать новую экспедицию для полного вскрытия пещеры, имеющей, по предположению автора, несколько км длины.